

Dittrich's plan moedig, maar gedoemd te mislukken

Bestaande scheidslijnen tussen partijen niet vervangen door nieuwe

“Dittrich was bezig met nieuwe partij”, zo kopte *De Volkskrant* afgelopen zaterdag. In 2004 en 2005 was D66-leider Dittrich met prominente leden van andere partijen in gesprek om te komen tot een nieuwe progressief-liberale partij. De partij had er in maart 2006 moeten zijn, maar helaas, door het afreden van Dittrich als politiek leider van D66 verdween het plan in de ijskast.

Met zijn poging om tot een bundeling van ‘gelijkgestemden’ te komen, schaaft Dittrich zich in een lange D66-traditie. Die partij werd ooit opgericht om de bestaande partijstructuren te doorbreken en Dittrich's voorganger Van Mierlo streefde begin jaren zeventig van de vorige eeuw al naar de vorming van een progressieve volkspartij, waarin behalve D66 ook de PvdA en de toenmalige PPR moesten opgaan. Het plan mislukte – om dezelfde reden als waarom Dittrich's soloactie is mislukt: op het moment dat het erop aankomt zijn mensen nou eenmaal niet bereid hun verworven machtsposities op te geven. Het feit dat diverse politici die door Dittrich zijn benaderd (Rutte, Van Aartsen, Pechtold) nu allemaal ontkennen dat ze met Dittrich hebben gesproken of zeggen dat ze het vanaf het begin geen goed idee vonden, is wat dat betreft typerend.

Je kan Dittrich geen gebrek aan moed verwijten. Op het moment dat hij zijn fusieplannen met derden besprak, verkeerde zijn eigen D66 in crisis. Er was interne verdeeldheid over de deelname aan het tweede kabinet-Balkendende, er waren spanningen als gevolg van de voortdurende reeks verkiezingsnederlagen en persoonlijke rivaliteit binnen de partijtop trok een zware wissel op het functioneren van de partij. De vraag is of het op zo'n moment verstandig is om achter de schermen en buiten het medeweten van je achterban om aan zo'n plan te werken.

Maar wat je Dittrich wel kan verwijten is een gebrek aan historische kennis. De fout die hij heeft gemaakt, is dezelfde als degene die al die anderen hebben gemaakt die de afgelopen jaren proefballonnetjes hebben opgelaten en die nooit ergens toe hebben geleid. Vanuit een bestaande politieke partij heeft hij geprobeerd mensen binnen andere politieke partijen over te halen om hun veilige nest te verlaten voor een onduidelijk avontuur en een onzekere toekomst. Alleen al om die reden was Dittrich's poging gedoemd te mislukken.

Bovendien is iedere poging om een nieuwe politieke middenpartij te beginnen naar mijn idee gedoemd te mislukken om de eenvoudige reden dat het resultaat meer van hetzelfde is. Een nieuwe middenpartij zal zich iets links van de VVD en iets rechts van de PvdA positioneren, precies dat deel van het electoraat waar de marges toch al smal zijn. Zo'n sociaal-liberale middenpartij zal weliswaar een vlees-noch-vis-alternatief bieden voor mensen die niet kunnen kiezen, maar het valt te betwijfelen of het een politieke partij zal zijn die zich echt onderscheidt van de bestaande partijen en die daadwerkelijk iets toevoegt aan het politieke landschap.

Zo'n partij zal de ambitie hebben om een aanzienlijk aantal zetels van andere partijen af te snoepen en zich een permanente plaats in het bestel te verwerven. In haar streven naar zetels (want zetels is macht) zal de partij overgeleverd zijn aan dezelfde machinaties waar de huidige partijen (niet in de laatste plaats D66) onder te lijden hebben en die er mede de oorzaak van zijn dat kiezers een enorm wantrouwen hebben opgebouwd tegen alles wat een politieke partij heet te zijn. Wie een nieuwe politieke partij begint, roept de negatieve reacties al bij voorbaat over zich af.

Betekent dat, dat we ieder idee met betrekking tot dit onderwerp dan maar uit ons hoofd moeten zetten? Nee. Net als Dittrich en vele anderen binnen en buiten de bestaande politieke partijen ben ik ervan overtuigd dat er een grote groep mensen is die inhoudelijk meer met elkaar gemeen hebben dan met degenen met wie ze hun partijlidmaatschap gemeen hebben. En ik ben ervan overtuigd dat er behoefte is aan een initiatief dat probeert die mensen aan te spreken.

Maar wie de bestaande scheidslijnen tussen de politieke partijen wil doorbreken, moet ze niet meteen vervangen door nieuwe. Niet het vergaren van zetels en het nastreven van individuele politieke carrières, maar het bijeen brengen van mensen en ideeën zou het doel moeten zijn van een nieuw initiatief. Een initiatief om te komen tot een nieuwe, vrijzinnige beweging die buiten de bestaande partijstructuren om mensen benadert vanwege hun vernieuwende ideeën en hun onorthodoxe

standpunten. Omdat ze ideeën hebben over waar het met Nederland en de wereld naartoe moet, in plaats van welke mooie toekomst ze voor zichzelf zien.

Naar mijn idee bestaat die groep uit vrijzinnige mensen, die een afkeer hebben van de heersende politieke cultuur van stelling nemen zonder analyse, van *oneliners* en publicitair scoren, van goedkope retoriek en schijnbaar makkelijke oplossingen. Onafhankelijke denkers die zich onderscheiden door hun benadering van politieke en maatschappelijke vraagstukken en die de wil hebben om wat te doen aan het wantrouwen, het cynisme en de onverschilligheid waarmee veel Nederlanders het politieke debat vanaf een afstand aanschouwen.

Het Vrijzinnig Alternatief, een nieuw podium voor vrijzinnige opinie dat begin april op internet van start is gegaan, is zo'n initiatief. Het is geen nieuwe politieke partij en het heeft ook niet de ambitie om dat te worden. Wel biedt het mensen – los van bestaande partijloyaliteiten – een podium om het vrijzinnige geluid te laten horen.

Daarmee neemt Het Vrijzinnig Alternatief in zekere zin de rol over van het oorspronkelijke D66, de buitenparlementaire beweging die zich tegenover de bestaande politieke partijen opstelde en de heersende politieke cultuur kritisch aan de kaak stelde. Door zich in 1998 tot het sociaal-liberalisme te bekeren, nam D66, tot dan toe een vrijzinnige, radicaal-democratische vernieuwingsbeweging, definitief een plaats in *tussen* de andere partijen in plaats van er *tegenover*. Dittrich was daar altijd een groot voorstander van, ik vind het hoog tijd voor een beweging in de tegenovergestelde richting.

Menno van der Land

auteur van *Tussen ideaal en illusie – de geschiedenis van D66, 1966-2003*,
initiatiefnemer van Het Vrijzinnig Alternatief (www.vrijzinnigalternatief.nl)